

PROCES ODPISOVANIA MAJETKU S AKCENTOM NA INFLÁCIU V SR

THE PROCESS OF DEPRECIATION OF ASSETS WITH AN EMPHASIS ON INFLATION IN SLOVAKIA

Kristína GUZYOVÁ

Abstract

Fixed assets are different types of equipment, that are characterized by their value translates into making an incremental finished in a few product cycles. With these facts related to depreciation of fixed assets, which actually means a gradual transfer value of tangible and intangible assets to the value of manufactured products, or other business entity of performance.

Key words

tangible assets, intangible assets, depreciation, amortization, financial lease, inflation

Úvod

Veľká ekonomická encyklopédia charakterizuje majetok ako „všetky aktíva, na ktoré má ekonomický subjekt vlastnícke právo alebo právo hospodárenia“ (Šíbl, 1996, s. 304).

„Fungovanie majetku v procese kolobehu majetku je základom triedenia na majetok, ktorý nemení svoju formu, je *neobežný*, v hospodárskom procese pôsobí dlhodobo, postupne sa opotrebuje, a taký, ktorý mení svoju formu, jednorazovo sa spotrebuje a následne obnovuje, príp. proces jeho premeny na peniaze nepresahuje jeden rok, označuje sa ako *obežný majetok*“ (Soukupová a kol., 2004, s. 47).

Z toho vyplýva, že majetok sa z časového hľadiska (doby použiteľnosti) člení na dve základné zložky a to na *dlhodobý* a *krátkodobý majetok*.

1 Podstata odpisovej politiky majetku

Dlhodobý majetok tvorí rozhodujúcu časť aktív v podnikoch. V podstate ide o základné výrobné fondy, ktoré má podnik k dispozícii pre reprodukčný proces. Z vecného hľadiska dlhodobým majetkom sú rôzne druhy pracovných prostriedkov, pre ktoré je charakteristické, že ich hodnota sa prenáša do hotovej výroby postupne behom niekoľkých výrobných cyklov, pričom si zachovávajú svoju pôvodnú naturálnu podobu. Dochádza k oddeleniu hodnotovej a hmotnej stránky ich spotreby a obnovy. S týmito skutočnosťami súvisí odpisovanie dlhodobého majetku, čo znamená vlastne postupné prenášanie hodnoty dlhodobého hmotného a nehmotného majetku do hodnoty vyrábaných výrobkov alebo do iných výkonov podnikateľského subjektu.

Od výkonnosti dlhodobého majetku závisí ekonomická efektívnosť, rentabilnosť poskytovaných výkonov a celkové dosahované ekonomické výsledky. Z hľadiska likvidity dlhodobo viaže peňažné prostriedky v rôznych zložkách majetku. Dlhodobý majetok je

obstarávaný podnikom s cieľom využiť ho pri zabezpečovaní podnikateľského procesu, a nie s cieľom ďalšieho predaja v rámci bežnej činnosti.

Pre vymedzenie odpisovaného dlhodobého majetku sú významné tri kritériá, a to *účel* (k čomu tento majetok slúži, napr. budova zakúpená za účelom obchodovania je tovarom, nie odpisovaným aktívom), *čas* (odpisovaniu podlieha dlhodobý hmotný a nehmotný majetok, odpisy sú de facto aplikáciou princípu akruálnosti) a *hodnota* (účtovná jednotka by si mala stanoviť hodnotu, od ktorej bude uvažovať o odpisovaných aktívach, nevýznamné čiastky môžu byť do nákladov zaradené časovo nerozložené).

Podľa platných predpisov podnikateľský subjekt rozoznáva dva druhy odpisov:

- *účtovné odpisy* - majú individuálny charakter a neovplyvňujú základ dane z príjmov, účtovne sa majetok odpisuje podľa sadzieb stanovených v *odpisovom pláne*, ktorý si účtovná jednotka zostavuje sama svojou internou smernicou,
- *daňové odpisy* - odpisovanie pre daňové účely sa riadi zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení noviel a účelom daňových odpisov nie je skutočne zobrazit' opotrebenie dlhodobého majetku, ale stanoviť odpisy ako možné daňové zaťaženie pri určení základu dane z príjmov.

Dlhodobý majetok sa odpisuje nepriamym spôsobom formou oprávok na základe odpisového plánu. Pre stanovenie účtovných odpisov teda využíva podnikateľský subjekt odpisový plán, v ktorom si sám určí postupy odpisovania jednotlivých zložiek majetku. Zvolený spôsob a sadzby musia byť zapísané v inventárnej karte, spolu s daňovými odpismi a ostatnými identifikačnými údajmi. Dlhodobý hmotný majetok sa účtovne odpisuje s ohľadom na opotrebovanie zodpovedajúce bežným podmienkam jeho používania.

2 Získavanie finančných zdrojov formou finančného prenájmu

Podnikateľský subjekt môže využívať niekoľko foriem získania cudzích zdrojov na krytie svojich potrieb. Napríklad (Wöhe, 1995) uvádza tieto formy:

1. dlhodobé financovanie (komunálne obligácie - vydávanie cenných papierov miestnou samosprávou),
2. krátkodobé financovanie (dodávateľský úver, kontokorentný úver, revolvingový úver, investičný úver),
3. finančný prenájom (operačný a finančný),
4. inovované (premenlivé úročené pôžičky).

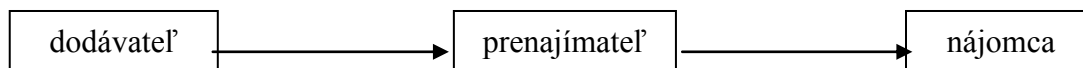
2.1 Podstata finančného prenájmu

Finančný prenájom (lízing) je ekonomicky výhodnou metódou financovania vtedy, ak je financovanie na jeden rok príliš vysoké, keď spoločnosť potrebuje nejaký dlhodobý majetok len na určitý čas, keď vzhľadom na rýchly vývoj technológie vlastniť takýto majetok je nevýhodné, alebo ak je spoločnosť vo finančných ťažkostiach a potrebuje vymeniť určitý dlhodobý majetok aspoň dočasne, aby mohla poskytovať predaj tovarov alebo služieb.

Podľa Syneka (2007, s. 440) finančný prenájom predstavuje modernú formu prenájmu, pri ktorej nájomca prenajatú hnutelnú alebo nehnuteľnú investíciu spláca pevne stanoveným

nájomným vrátane úroku. Hlavnými formami sú *finančný* a *operatívny prenájom* a tzv. *predaj a spätný nákup*:

- finančný (kapitálový) prenájom, ktorý trvá najmenej tri roky a je nevypovedateľný, opravy a údržbu znáša nájomca a po skončení nájomnej lehoty predmet prechádza do vlastníctva nájomcu, tu sa vytvára právny vzťah medzi dodávateľom dlhodobého majetku, jeho prenajímateľom a nájomcom,

Obr. 1: Vzťah medzi dodávateľom, prenajímateľom a nájomcom (Vlastné spracovanie podľa Syneka, 2007, s. 440)

- operatívny prenájom, ktorý okrem financovania zahŕňa opravy a údržbu prenajatého majetku, trvá relatívne krátku dobu (iba niekoľko týždňov) a po uplynutí dohodnutej lehoty sa predmet vracia do rúk prenajímateľa,
- predaj a spätný prenájom, pri ktorom podnik, ktorý vlastní dlhodobý majetok, ho predá a súčasne uzavrie zmluvu o spätnom nájme (kupujúcim a prenajímateľom zväčša sa stáva poisťovňa, banka alebo leasingová spoločnosť, pre ktorú je tento druh finančného prenájmu určitou formou hypotéky).

Finančný prenájom sa využíva najmä pri obstarávaní hnutel'ného majetku, napríklad motorových vozidiel, strojov a technológií. Pri nehnuteľnostiach sa zatiaľ využíva veľmi zriedka.

Zmluvy o finančnom prenájme sú uzatvárané v slovenskej praxi najbežnejšie ako:

- nepomenované podľa § 269 Obchodného zákonníka, resp. § 51 Občianskeho zákonníka,
- zmluvy o kúpe najatej veci podľa § 489 Obchodného zákonníka.

Používanie cudzej veci fyzickými a právnickými osobami je upravené v:

1. Občianskom zákonníku

- zmluvou o pôžičke (§ 657 a § 658 Občianskeho zákonníka),
- zmluvou o výpožičke (§ 659 až § 662 Občianskeho zákonníka),
- nájomnou zmluvou (§ 663 až § 684 Občianskeho zákonníka).

2. Obchodnom zákonníku

- zmluvou o kúpe prenajatej veci (§ 489 až § 496 Obchodného zákonníka); touto zmluvou si zmluvné strany dohodnú v nájomnej zmluve alebo po jej uzavretí, že nájomca je oprávnený kúpiť prenajatú vec alebo prenajatý súbor vecí počas platnosti nájomnej zmluvy alebo po jej zániku. Predmetom zmluvy o kúpe prenajatej veci je prevod vlastníckeho práva k veci hnutel'nej alebo nehnuteľnej, ktorá bola predmetom nájomnej zmluvy uzatvorenej medzi predávajúcim (prenajímateľom) a kupujúcim (nájomcom). Vlastnícke právo nehnuteľnej veci prechádza až vkladom do katastra nehnuteľností,
- zmluvou o nájme dopravného prostriedku (§ 630 až 637 Obchodného zákonníka).

2.2 Špecifiká odpisovania dlhodobého majetku získaného formou finančného prenájmu

Z praxe je známa skutočnosť, že spoločnosti pri odpisovaní dlhodobého majetku síce uplatňujú (nie všetky spoločnosti) rozdielne účtovné a daňové odpisy ale nevyužívajú možnosť zvýhodneného odpisovania pri finančnom prenájme, kedy si spoločnosť môže uplatniť daňové odpisy v dobe kratšej, ako je predpokladaná doba používania majetku, vtedy ak by uzavrela zmluvu o finančnom prenájme na dobu trvania 3 roky.

Odpisovanie dlhodobého majetku obstaraného formou finančného prenájmu je výhodné vtedy, ak by doba trvania finančného prenájmu bola 3 roky (nie 4 roky ako je to často krát v lízingovej zmluve), kedy by spoločnosť využila možnosť skráteného lízingového odpisovania (podľa § 26 ods. 8 zákona o dani z príjmov v znení neskorších predpisov) a účtovne by ho odpisovala buď s využitím kritéria času alebo s využitím kritéria výkonu nákladného automobilu, čím by sa dosiahol verný a pravdivý obraz o majetku v súvahe (o finančnej pozícii) v jeho reálnej hodnote (zostatkovej cene).

Aplikačný príklad výpočtu odpisov majetku získaného formou finančného prenájmu:

Spoločnosť nemala dostatok finančných prostriedkov a preto si v októbri 2009 obstarala nákladný automobil v hodnote 45 000 €. V tejto cene nie je zahrnutá DPH, keďže podľa § 25 ods. 6 zákona o dani z príjmov pri obstaraní hmotného majetku formou finančného prenájmu súčasťou vstupnej ceny (obstarávacej ceny) u nájomcu nie je daň z pridanej hodnoty.

Spoločnosť odpisuje nákladný automobil do výšky 100 % hodnoty istiny (45 000 €). Dĺžka daňového odpisovania je 3 roky t.j. 36 mesiacov a účtovného odpisovania podľa výkonnosti automobilu, ktorá podľa názoru odborníkov bola stanovená na 400 000 km. Ide o predpokladané použitie vo forme ubehnutých kilometrov počas celej doby životnosti automobilu.

Spôsob výpočtu výkonových odpisov podľa Majtána a kol. (2007), ktorý vyjadruje výpočet ročného odpisu pri výkonovej metóde nasledovne:

kde O_r - ročný odpis,

C_v - vstupná cena dlhodobého majetku,

V_{max} - celkový výkon dlhodobého majetku počas celej normovanej životnosti,

V_r - výkon v danom roku.

Tab. č. 1: Porovnanie daňových a účtovných odpisov za obdobie rokov 2009 – 2016 v €

Mesiac/Rok	Daňový odpis	Zostatková cena	Rok	Účtovný odpis	Zostatková cena
10/2009	1 250		2009	5 625	39 375
11/2009	1 250		2010	4 500	34 875
12/2009	1 250	41 250	2011	5 062,50	29 812,50
1-12/2010	1 250 x 12	26 250	2012	7 312,50	22 500
1-12/2011	1 250 x 12	11 250	2013	5 625	16 875
1/2012	1 250		2014	7 875	9 000
2/2012	1 250		2015	6 750	2 250
3/2012	1 250		2016	2 250	0
4/2012	1 250				
5/2012	1 250				
6/2012	1 250				
7/2012	1 250				
8/2012	1 250				

9/2012	1 250	0			
--------	-------	---	--	--	--

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z uvedeného vyplýva fakt, že spoločnosť počas trvania finančného prenájmu v jednotlivých rokoch upravuje výsledok hospodárenia zistený v účtovníctve na základ dane z príjmov, teda v rokoch 2010 - 2012 o uvedené rozdiely zníži výsledok hospodárenia (odpočítateľné položky) a v rokoch 2009, a potom v rokoch 2013 - 2016 zvýši výsledok hospodárenia základ dane o rozdiely (prípočítateľné položky), ktoré sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tab. č. 2: Porovnanie účtovných a daňových odpisov nákladného automobilu za obdobie rokov 2009 – 2016 v €

Rok	Účtovné odpisy	Daňové odpisy	Rozdiel
2009	5 625	3 750	1 875
2010	4 500	15 000	-10 500
2011	5 062,50	15 000	-9 937,5
2012	7 312,50	11 250	-3 937,5
2013	5 625	x	5 625
2014	7 875	x	7 875
2015	6 750	x	6 750
2016	2 250	x	2 250

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ak sa automobil bude používať (bude pojazdný) aj v ďalších rokoch, odpisovať sa už nebude.

Odpisovanie nákladného automobilu obstaraného formou finančného prenájmu by bolo pre spoločnosť výhodné vtedy, ak by doba trvania finančného prenájmu bola 3 roky (nie 4 roky ako je to častokrát v lízingovej zmluve), kedy by spoločnosť využila možnosť skráteného lízingového odpisovania (podľa § 26 ods. 8 zákona o dani z príjmov v znení neskorších predpisov) a účtovne by ho odpisovala s využitím kritéria výkonu nákladného automobilu, čím by sa dosiahol verný a pravdivý obraz o majetku v súvahe (o finančnej pozícii) v jeho reálnej hodnote (zostatkovej cene).

Existuje aj možnosť výpočtu odpisov aj časovou metódou.

Je potrebné pripomenúť fakt, že aj pri vyradení dlhodobého majetku nastáva prenos hodnoty tohto majetku. Ak nie je dlhodobý majetok úplne odpísaný po zúčtovaní opravných položiek nám zostatková cena predstavuje hodnotu majetku, ktorá ešte nebola prenesená vo forme odpisov a preto je potrebné v závislosti od spôsobu vyradenia, túto zostatkovú cenu preniesť do nákladov.

V prípade, ak by pri dlhodobom majetku obstaraného formou finančného prenájmu, došlo k jeho úplnému poškodeniu a nebol by úplne odpísaný, jeho zostatková cena predstavuje hodnotu, ktorá nebola zachytená prostredníctvom odpisov do nákladov, preto sa musí zostatková cena zaúčtovať do nákladov ako prenos tej časti hodnoty, ktorá nebola zaúčtovaná vo forme odpisov.

Podobne to platí aj pri vecnom vklade do obchodnej spoločnosti alebo družstva, kde zostatková cena dlhodobého majetku sa zachytí v účtovníctve ako zníženie záväzku z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov. Vecný vklad do spoločnosti vo forme dlhodobého majetku sa uznáva vo výške stanovenej znaleckým posudkom a rozdiel medzi

cenou uznanou znalcom podľa znaleckého posudku a účtovnou zostatkovou cenou sa zúčtuje ako oceňovací rozdiel.

Jedným z dôležitých problémov, s ktorým sa stretávajú odborníci je otázka vyjadrenia pozície meniacich sa cien v účtovníctve organizácie. Významnými faktormi, ktoré ovplyvňujú vypovedaciu schopnosť informácií v účtovníctve, sú zmeny cien dlhodobého majetku a zmeny cien v celkovej cenovej hladine (inflácia).

2. 3 Spôsoby vyjadrenia odpisov s dôrazom na infláciu

Enormný nárast miery inflácie bol zaznamenaný v sedemdesiatych rokoch 20. storočia, preto niekoľko krajín, začalo na báze experimentovania využívať systém inflačného účtovníctva. Upravené účtovné výkazy o vplyv miery inflácie boli zverejňované ako dodatočné výkazy.

V hyperinflačných ekonomikách (napr. v niektorých štátoch Južnej Ameriky), sa inflačné prepočty vyžadujú, pričom prepočítané hodnoty položiek jednotlivých účtovných výkazov slúžia aj na daňové účely.

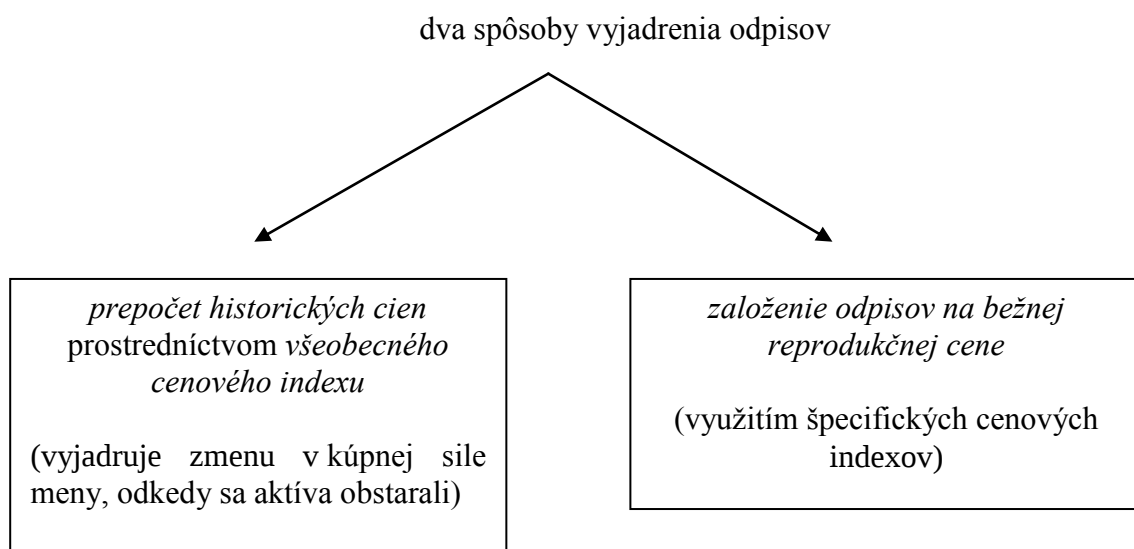
Podľa Kraftovej – Guzyovej (2005, s. 36) hyperinflácia nie je v medzinárodných účtovných štandardoch exaktne kvantifikovaná. Je indikovaná niektorými charakteristikami ekonomického prostredia krajiny:

- obyvateľstvo dáva prednosť držaniu svojho bohatstva v nepeňažných aktívach alebo v relatívne stabilnej cudzej mene,
- predaje a nákupy na úver sa uskutočňujú v cenách, ktoré kompenzujú očakávanú stratu kúpnej sily behom úverovania (a to i v krátkom období),
- úrokové sadzby, mzdy a ceny sú spojené s cenovým indexom,
- kumulatívna miera inflácie v priebehu troch rokov sa blíži alebo prevyšuje 100 %.

Podľa Soukupovej a kol. (2004) dôležitým faktorom, ktorý ovplyvňuje vypovedaciu schopnosť účtovných informácií je *inflácia*. Inflácia sa v rôznej miere priamo i nepriamo týka majetku a záväzkov a vplýva na verný a pravdivý obraz informácií v účtovnej závierke. Prejavuje sa okrem iného hlavne v podhodnotení odpisov dlhodobého majetku.

Odpismi sa postupne znižuje hodnota dlhodobého majetku organizácie. Táto hodnota sa v účtovníctve premieta do nákladov vo výške odvodennej od historickej ceny (obstarávacej ceny).

Ako uvádzajú Shoven – Bulow (2008), existujú dva spôsoby, ktoré umožňujú vyjadriť odpisy jednotlivých položiek dlhodobého majetku na základe upravených historických cien:

Obr. č. 2: Spôsob vyjadrenia odpisov
Zdroj: Shoven – Bulow, 2008

Samozrejme tieto spôsoby nie sú ideálne, ale napriek tomu, by priniesli omnoho pravdivejší a verný obraz o finančnej pozícii účtovnej jednotky v inflačnom prostredí, ako by poskytli nekorektné historické ceny.

Ďalej Shoven – Bulow (2008) tvrdia, že prvý spôsob je jednoduchší v tom, že nevyžaduje podrobnejšie informácie o individuálnych cenách, požaduje iba informácie o dobe životnosti jednotlivých položiek dlhodobého majetku. Druhý spôsob je koncepčne lepší, pretože sa viac približuje dokonalému stavu, v ktorom by ideálne ceny a odpisové plány odrážali skutočné ekonomické opotrebenia zodpovedajúce novým reprodukčným cenám.

Dôsledky rastu cien, za ktoré by bolo možné majetok reprodukovať, sa prejaví vtedy, keď je potrebné určitú zložku majetku obnoviť. Zväčša organizácia nemá dostatok prostriedkov ani na jednoduchú reprodukciu a vtedy buď umelo predĺži životnosť majetku alebo obstará za rovnakú hodnotu menej majetku.

Z toho vyplýva, že je ohrozená majetková štruktúra organizácie (je znížená produkčná schopnosť dlhodobého majetku). Potom sú odpisy zahrnuté do nákladov nižšie v porovnaní s výškou odpisov, ktoré zodpovedajú ich reálnej výške potrebnej na obnovu tohto dlhodobého majetku.

Súhrn

Napriek tomu, že v SR sa inflačné účtovníctvo neuplatňuje, možno konštatovať, že uvedené špecifiká problematiky odpisovania dlhodobého majetku vytvárajú priestor na prípadný aplikovaný výskum v oblasti inflácie a jej vplyvu na odpisy a následne na výsledok hospodárenia, aby bol dodržaný základný princíp pravdivého a verného obrazu o stave majetku a záväzkov podniku.

Kľúčové slová

dlhodobý hmotný majetok, dlhodobý nehmotný majetok, odpisy, odpisovanie, finančný prenájom, inflácia.

Použitá literatúra

- [1] JANEKOVÁ, J. - FEDORČÁKOVÁ, M. - JANEK, M.: Alternative sources of company investments financing. In: Intercathedra. No. 25 (2009), p. 41-43. - ISSN 1640-3622
- [2] KRAFTOVÁ, I.- GUZYOVÁ K.: Vybrané kapitoly z účtovníctva v kontexte s IAS/IFRS. Košice: ES UPJŠ. 124 s. 2005. ISBN 80-7097-592-X
- [3] MAJTÁN, Š. a kol. Podnikové hospodárstvo. Bratislava: Sprint vfra, 2007. 347 s. ISBN 978-80-89085-79-8
- [4] SHOVEN, J. B. – BULOW, J. I.: Inflation Accounting and Nonfinancial Corporate Profits: Physical Assets. 2008. In: <http://faculty-gsb.stanford.edu>
- [5] SOUKUPOVÁ, B. et al.: Účtovníctvo. Bratislava: Ekonómia, 2004. 638 s. ISBN 80-8078-020-X
- [6] SYNEK, M a kol.: Manažerská ekonomika. 4. aktualizované a rozšírené vydanie. Praha: Grada Publishing. 2007. ISBN 978-80-247-1992-4
- [7] ŠÍBL, D.: Veľká ekonomická encyklopédia. Výkladový slovník A-Ž. Bratislava: Sprint vfra. 1996, ISBN 80-88848-02-4
- [8] VLACHYNSKÝ, K. a kol.: Podnikové financie. Bratislava: Iura edition. 2006. ISBN 80-8078-029-3
- [9] WÖHE, G.: Úvod do podnikového hospodárství. Praha: C.H. Beck. 1995. ISBN 80-7179-014-1
- [10] Obchodný zákonník – zákon č. 513/ 1991 Zb. v znení neskorších predpisov
- [11] Občiansky zákonník – zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov
- [12] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
- [13] Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

Článok je súčasťou grantu VEGA č. 1/0288/10 Progresívne trendy posudzovania finančnej situácie a merania výkonnosti v územnej samospráve.

Kontaktná adresa

Ing. Kristína Guzyová, PhD.
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika
Fakulta verejnej správy
Katedra ekonomiky a riadenia verejnej správy
Popradská 66
041 32 Košice
tel.č.: 055/788 36 41
e-mail: kristina.guzyova@upjs.sk